

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

זכרון עולם

האשה
החשובה ורודפת
צדקה וחסד
מרת
ורדה שניצר
ע"ה
ב"ר מאיר ז"ל
ת.נ.צ.ב.ה.

בית המדרש דחסידי סוכטשוב בני-ברק
כולל דחסידי סוכטשוב
כולל "סנה משה"
ע"ש הרה"ח ר' משה יצחק זיסר ז"ל
בית מדרש
למגידי שיעור "דף היומי"
חתם סופר 3 ת.ד. 471 ב"ב טל. 03-5775333

י"ו"ל ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א וע"י קרן ברכה ומוטי זיסר

מסכת בבא בתרא קמ"ב-ב קמ"ח

בס"ד, כ"ד טבת תש"ע

גליון מס' 555

השבוע בגליון

- ◆ חלוקת ירושות לקרובים - מי נחשב "קרוב"?
- ◆ דין תורה על שפת הים הבלטי
- ◆ חוש הריח חיוני לנשים ולא לגברים!
- ◆ חתן שביקש לבטל שידוך עקב חוטם ארוך מעט

- ◆ עדות אב על בנו שנפסלה לאחר 20 שנה על ידי רבי עקיבא איגר זצ"ל
- ◆ השעון היקר של שני הקבצנים
- ◆ לחזור הביתה - לא כל כך פשוט

דבר העורך

השיעור היומי

במשך שנים רבות ניהל הר"ר דוד גליק ז"ל מבני ברק את חנות המפות שבבעלותו באמונה וביושר. יותר משאהב את מלאכתו, אהב לסיים את יום עבודתו ולפנות לשיעוריו היומיים בבית הכנסת "אגודת רעים", אשר נמסר על ידי רב בית הכנסת, הרה"ג ר' שמחה קסלר זצ"ל. ר' דוד היה מן המסורים ביותר לשיעור יומי קבוע. הוא והשיעור היומי הפכו למקשה אחת, עד שלעיתים לא ידעו מכריו, אם הוא זקוק לדף היומי או שמא הדף היומי הוא שזקוק לו.

שומעי השיעור הכירו היטב את דמותו החייכנית ואת אופיו העולז, אשר הוסיפו חן וגוון לשיעורו המרתק של הרב קסלר זצ"ל. שמונה. זו היתה השעה בה החל הרב קסלר זצ"ל למסור את שיעורו מידי ערב. שעה קודם לכן כבר החל ר' דוד גליק בהכנות לסיים את יום עבודתו, לקראת השיעור המיוחל, אשר סביבו חג יומי.

יום קייצי אחד, אחר הצהריים, עמד ר' דוד בחנותו ושירת נאמנה לקוח אמיד, כך בכל אופן עשה אותו אדם רושם, לפי רשימת הקניות הארוכה שהחזיק בידיו. ר' דוד עלה וירד ללא הרף בסולם העץ הגבוה ששירתו מימים ימימה. "תביא, תקח, תראה, תושיט, תפתח, תסגור, תארוז, תחליף, תוסיף, תפחית", הורה הלוקח כהנה וכהנה, ור' דוד עומד וממלא את מבוקשו בסבר פנים יפות.

לפתע, הבחין ר' דוד כי השעה שמונה קרבה והולכת. השמש נטתה על צידה, ומבעד לזגוגיות החנות החלו פסי צל ארוכים להתוות את דרכם על הארזים הרבים שהיו פזורים על רצפת החנות, ור' דוד החל לסמן ללקוח באדיבות, כי עוד מעט קט עליו לסגור את החנות. הלה, כמי שאינו שם לב, המשיך להקריא מרשימתו הארוכה פריטים נוספים הדרושים לו.

דף קמב/ב יכיר אמר רחמנא

עדות אב על בנו שנפסלה לאחר 20 שנה על ידי רבי עקיבא איגר זצ"ל

בסוגיות לעיל (ב/כזו) למדנו, שאב נאמן לומר על אחד מבניו כי הוא הבכור, אף על פי שעד עתה היה בן אחר מוחזק כבנו בכורו, ומעתה יקבל הבכור ה"חדש" כפליים בירושת אביו. להלכה נפסק כדעת רבי יהודה שהאב נאמן בדבריו גם נגד "חזקה", ולא זו בלבד, אלא שהאב נאמן לומר כן גם אם על ידי שהכיר בקטן כבנו בכורו, מוגדר כפסול מי שהוכר עד כה כבנו בכורו, שהרי הוא עדיין בנה של אמו, ואם אינו בנו של בעלה, וודאי שהוא פסול [תוס' שם ד"ה "כך". ועיי"ש ביאור נוסף בנאמנות האב לפסול את בנו].

הלכה זו דורשים חז"ל מן הפסוק (דברים כא/ז) "כִּי אֶת הַבְּכֹר... יָכִיר" - "יכירונו לאחרים". לדעת ראשונים רבים אדם גם נאמן לקבוע על מי שכלל לא הוכר עד היום כבנו, כי הוא בנו בכורו. בטעמה של נאמנות זו מבארים הראשונים, שאין אדם נוסף בעולם שיכול להעיד על כך מלבד האב עצמו, לפיכך העניקה לו התורה נאמנות [עדות או נאמנות]. לדעת הרמב"ן (בספר המצוות מצוות לא תעשה הנוספות מצוה י), מצוות עשה על כל אב יהודי להודיע מי בנו הבכור שיירשנו פי שניים, אלא שאם נודע הדבר גם בלי דיבורו, מתקיימת המצווה בשתיקתו.

לא ניתן לפרוש ביריעה קצרה זו את דיני "יכיר", את הכללים, את המחלוקות ואת השיטות הרבות בנושא זה, אולם נציין מאורע עגום שאירע בקהילת פילא, לפני כ-180 שנה, כאשר אדם שאשתו עמדה ללדת טען **לפני הולדתו**, כי הוולד שעתיד להיוולד אינו ממנו. לצדקת טענתו הוא הסתייע בעובדת שהייתו במשך תקופה ארוכה בדרכים רחוקות ולא בביתו. מטבע הדברים, לאחר זמן מה התגרשו בני הזוג. חלפו להם כעשרים שנה, והבן שגדל והיה לאיש ביקש לדעת את דינו. הוא פנה אל רבני העיר שהורו לנבור בארכיון בית הדין וניסו לרענן את הפרטים שברובם נשכחו זה מכבר. והנה, לפתע, נמצאו עדים אשר הכחישו את טענת הבעל, שבאותה תקופה הוא לא שהה בביתו. אם כן, לטענת הבעל אין כל סעד וסיוע לבד מאשר תוקף זכותו ל"הכיר" את בנו מדין "יכיר".

השאלה הוצגה לפני הגאון רבי עקיבא איגר זצ"ל, אשר נכנס לעבי הקורה. בתשובתו (שו"ת רעק"א ח"א סימן קכ"ח) הוא מצייין מספר שיטות ראשונים, שבמקרה כגון זה האב אינו נאמן. בין השאר, הוא מזכיר את דעת תוספות ר"ד (בבא בתרא קכח/ב), שאב אינו נאמן כאשר האם מכחישה את דבריו. כמו כן הוא מזכיר את דעת הבה"ג שאמנם כאשר אב הכיר בקטן כבנו בכורו, **ממילא**

עילוי נשמת

הר"ר **אהרון מזוז** ז"ל
ב"ר יוסף וקמונה ז"ל
נלב"ע כ"ח בטבת
תנצב"ה

הונצח ע"י בנו ידידנו הר"ר **מאיר מזוז**
ווגותו מרת **נחמה** שיחיו - רמת גן

עילוי נשמת

מרת **אדלה (איידל) האוזר** ע"ה
ב"ר יונה פאטשוק ז"ל
נלב"ע כ"ו בטבת תשס"ד
תנצב"ה

הונצחה ע"י בנה ידידנו ר' שלמה האוזר שיחיו

עילוי נשמת

מרת **ידל עליזה מי-זהב** ע"ה
בת הר"ר מאיר ז"ל
נלב"ע כ"ז בטבת תשנ"ז
תנצב"ה

הונצחה ע"י בניה ידידנו הר"ר **מנחם גבריאל**
ואוריאל מי-זהב ומשפחותיהם שיחיו

נר'ה'

נשמת אדם

לעילוי נשמת

הר"ר **יהושע** ז"ל ב"ר דוד ז"ל
נלב"ע כ"ג בטבת תשס"ו **תנצב"ה**
הונצח ע"י בני המשפחה שיחיו

נהפך זה שהוכר עד כה כגדול לפסול, שהרי הוא עדיין בנה של אמו, ואם אינו בנו של בעלה, וודאי שהוא פסול, אך אין האב נאמן לומר ישירות כי פלוני אינו בנו [ועיי"ש עוד דעה שלישית של הרי"א]. גולת הכותרת של תשובתו הארוכה נעוצה בחידושו הגדול אותו סומך הגרע"א על סוגייתנו, בה מבואר שבכור שנוולד לאחר מיתת אביו, אינו נוטל פי שניים בירושה, שהרי האב לא יכול היה להכיר אותו מעולם. מעתה, מחדש הגרע"א, הרי גם לפני לידת הבן אין האב יכול ל"הכירו", שהרי אינו רואהו, ואם כן, גם במקרה זה לא שייך בו דין "יכיר", וממילא אין האב רשאי לקבוע אם בנו הוא אם לאו, שהרי דין "יכיר" אינו אלא כאשר הוא יכול לראות את פניו [ועיי"ש, שהוכיח כן מדברי הרא"ש].

כמה גדול כוחם של צדיקים: מעניין לציין, כי בסיום תשובה זו חרג הגרע"א זצ"ל מהרגלו ויצא מגדרו כדי לספר על אודות חתנו, ה"חתם סופר" זצ"ל שהתבקש על ידו לחוות את דעתו בשאלה זו, ובתוך תשובתו הפליג ה"חתם סופר" זצ"ל ודן בדבר אשר כלל לא נשאל עליו, והוא: כיצד יש לנהוג אם יתברר שהעדים המכחישים את עדות הבעל, קרובים הם זה לזה ופסולים לעדות. כותב הגרע"א: "ראיתי כמה גדול כחן של צדיקים. כי חידוש היה שדן ללא שנשאל. ואולם אחר שעמד הרב פילא [רב העיר שבה אירע המקרה] על החקירה, נודע שבאמת העדים הם קרובים זה לזה, ורוח ה' דיבר בו".

דף קמ"א את וחמור

השעון היקר של שני הקבצנים

מעשה שהיה בשני קבצנים, ראובן ושמעון, שעמדו ברחובה של עיר והתווכחו בקולניות על אודות שעון יד יוקרתי שניצב ביניהם. דקות אחדות לפני כן עבר במקום יהודי נדיב שהתבקש על ידם להעניק להם נדבה, וברגע של טוב לב הסיר הלה את שעונו היוקרתי, הניחו לפניו ומלמל דבר מה. ראובן טען שהנדיב העניק את השעון אך ורק עבורו, ואילו שמעון טען שהנדיב אמר שהוא נותן את השעון לשניהם. כיצד יש להכריע בשאלה מעניינת זו? ובכן, בחקירה מרתקת שהעלה הגאון רבי אלחנן וסרמן הי"ד ("קובץ ישעוריים" אות תק"א) כדי להסביר את סוגייתנו, יש גם כדי לגלות על דינו של השעון.

סוגייתנו דנה לגבי אדם שאמר לחבירו "קני את וחמור". כלומר: אני מקנה חפץ מסויים לך ולחמור. ברור לכל שחמור אינו יכול לקנות מאומה. הנידון במקרה זה הוא, מה התכוון בעל המתנה בכך שהכליל בדבריו את החמור. לדעת רב נחמן המקבל קנה חצי מהמתנה, שהרי הנותן ייעד עבורו חצי ממנה, ואין זה מעניינו שהחמור לא קנה את חלקו. ואילו רב ששת לומד, שהוא זכה בכל המתנה, שהרי החמור לא זכה במאומה.

הקניית חפץ אחד לשני אנשים: את שורש מחלוקתם מסביר הגר"א וסרמן הי"ד על ידי חקירה למדנית, על אודות אדם הנותן במתנה חפץ אחד לשני אנשים. את הליך העברת החפץ מרשותו אליהם, אנו יכולים להבין בשני אופנים. א. הוא מתכוון להקנות חצי מהחפץ לכל אחד מהם. ב. הוא נותן לשניהם את כל החפץ, וממילא, הם חולקים בו. [הליך מעין זה קיים בירושה, בה לכל אחי יש דין ירושה על כל הנכסים, אך הם חולקים בהם].

מעתה, רב נחמן סובר שבעל המתנה מתכוון לתת חצי לכל אחד. ממילא, כאשר הוא אמר "את וחמור", הוא התכוון לתת חצי לאדם, כפי שהיה נוהג אילו היה נותן לשני אנשים. לעומת זאת, רב ששת סובר שבעל המתנה מתכוון לתת לכל אחד את כל החפץ. לפיכך, מאחר שהחמור לא זכה במאומה, הרי האדם קנה את כל החפץ.

כעת, נשוב לשני הקבצנים המתווכחים על השעון היוקרתי וממתינים להכרעתנו. לפי צד ב', שנותן המתנה מתכוון לתת לשניהם את כל החפץ, השעון יגיע בשלמותו לידי ראובן, שהרי כלל בידינו (יבמות לח"א) ש"אין ספק מוציא מידי ודאי", שכן, שניהם מודים שבעל השעון התכוון לתתו לראובן, אלא שהם מתווכחים אם התכוון לתת גם לשמעון. אולם, לפי צד א', שהנותן מתנה לשני אנשים מתכוון לתת חצי לכל אחד מהם, אין לפנינו הסכמה מלאה על חלקו של ראובן ויהא עליהם להתפשר ביניהם כפי הדין - ג' חלקים לראובן וחלק אחד, רבע, לשמעון, כמבואר במשנה הראשונה של מסכת בבא מציעא, "שניים אוחזין בטלית, זה אומר כולה שלי וזה אומר חציה שלי... זה נוטל שלושה חלקים וזה נוטל רביע".

דף קמ"ד/א המשיא אשה לבנו גדול בבית קנאו

לחזור הביתה - לא כל כך פשוט

רבים מהאחרונים מביאים בספריהם בשם האר"י הקדוש, שאדם שעזב את ביתו ועקר לדירה אחרת, לא ישוב אליה לפני תום שבע שנים מאז שעזבה (ספר הגלגולים הוצאת וילנא דף ס"ד, החיד"א בשו"ת יוסף אומץ סימן ל"ז ס"ק ו', מהר"ח פלאגי ב"רוח חיים" סימן קס"ז ס"ק ט', ועוד). מה פשר דבריו? אין לנו שמץ של מושג. כל שבידינו הם דברי האחרונים שדברי האר"י הללו הם על פי הסוד ואין להם הסבר או מקור בגמרא [אזהרה זו מופיעה גם ב"אזהרות נוספות לר"י החסיד", אות ט']. החי"דא עוסק בדברי האר"י וכותב, כי מסוגייתנו הוא למד על מקרים שבהם וודאי אין צורך להקפיד על מנהג זה.

רבע לשמונה. החלטי ונמרץ, סגר ר' דוד את קופתו בנקישה, חפן את צרור מפתחותיו בידו. "י' יהודי. אני סוגר את דלת החנות על מעול וברית. כדאי, ר' יהודי, שתעברו לצידה השני של הדלת". הלה סירב להאמין למשמע אזניו. "וודאי אינך בעל העסק" הטיח בו בר' דוד. "לו היתה נודעת לו התנהגותך, היה משעה אותך מעבודתך באופן מידי. אפילו בבנק לא מבקשים מלקוח שנכנס לפני שעת הסגירה לצאת מן הסניף". לא נעים, אבל ר' דוד הזכירו, כי עוד כשהוציא את רשימת קניותיו הארוכה מכיס מקטורו הוא הודיעו, כי בשעה שבע וארבעים וחמש דקות דלת החנות תנעל. "חוף זה", חייך והפטיר, "אני בעל הבית". אולם, הלקוח בשלו, סרבן ועקשן, אינו מוכן להרפות מקשרי החבילות שנכרכו בקפידה. "בוא כבודו מחר, אשמור למענו על כל החבילות והאריזות, כפי שהן עכשיו. איש לא יגע בהן". "לא", הסית הלה את ראשו במרץ מצד לצד. "אני רוצה לקנות עכשיו". עשר דקות לשמונה. ר' דוד אינו מסוגל להעלות על דעתו שהוא עומד לאחר לשיעור היומי. "קח את מפתחות החנות!" פנה ר' דוד ללקוח ההמום, "בחר לך חמורה ככל אשר תחפוץ, ואחר כך נסתדר", סיים ר' דוד במהירות, השליך את צרור המפתחות העבה על השולחן ונחפו לצאת לדרך. לא הספיק ר' דוד לעבור את מפתן דלת החנות, ולהפתעתו הוא הבחין, כי הלקוח שומט מידיו את כל קשרי החבילות ואף רץ אחריו. "מה עכשיו?" תמה, שאל ר' דוד. "אני", השיב האיש כשחיוך על פניו, "נמנה על חוליית הביקורת של שלטונות המס. בית העסק שלך נכלל במדגם שנבחר באקראי לעריכת ביקורת מקיפה וקפדנית על אודות ניהול תקין של ספרי החשבונות. לשם כך ערכת קניה בבית העסק שלך כדי לבדוק אם תרשום אותה כראוי בספרי חשבונותיך. כעת, ידידי, אסייע לך לסדר את כל החבילות במקומן, ואעזוב אותך לנפשך. נוכחתי שבעולם הערבים שלך יש דבר חשוב יותר מכסף. אנשים כמוך לא צריך לבדוק".

המעוניין לזכות את הרבים
בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת
שניתן ללמוד ממנה מוסר השכל,
מוזמן לפנות למערכת הדף היומי,
ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה.
תכתובנו: ת.ד. 3446 בני ברק. פקס: 03-570-67-93
mendelson@meorot.co.il

ברכת התורה, העורך

פנינים

דף קמ"ב/ב ובני דן חושים

מהי גירסתו של רבי מאיר?

במדרש (בראשית רבה ט/צד) נאמר, כי למרות התנב (בראשית מו/כז) "כל הנפש לבית יעקב הבאה מצרימה שבעים", למעשה ירדו מצרימה ששים ותשע נפשות בלבד, אלא שהפסוק מנאם כשבעים מפני יוכבד שנוולדה בין החומות, ונמנתה גם היא במניין זה, או משום שחושים בן דן נחשב ששים משום שעתיד היה להעמיד צאצאים רבים והפסוק מעיד עליו ובני דן חושים, בלשון רבים (עיי' תוס' ד"ה "שהיו לנו"). ומוסיף המדרש ואומר: "ובתורתו של רבי מאיר מצאו כתוב - ובן דן חושים", ולא ובני דן חושים. משפט פלא.

בעל ה"אבני שהם" (בראשית מו/כג) מבאר, ששני ההסברים במדרש דלעיל, תלויים במחלוקת הידועה אם עובר ירך אמו הוא או לאו. שכן, אם עובר לאו ירך אמו הוא, ניתן למנות את יוכבד בפני עצמה והיא משלימה את הבאים מצרימה לשבעים נפש. אולם, אם עובר ירך אמו הוא, אין ניתן למנותה בפני עצמה, ויש להזדקק לפירוש השני, שחושים בן דן נמנה כששים. ומאחר שלדעת רבי מאיר עובר לאו ירך אמו הוא, ממילא אין הוא נזקק לפרש "ובני דן חושים", היינו למנות את חושים בלשון רבים. לדדיו, חושים נמנה כ"בן דן"...

דף קמ"ב/ב צנים פחים בדרך עקש

חוץ מצינה פחים

מקורו של הגאון רבי יחזקאל אברמסקי זצ"ל סיפרו על אודותיו את המעשה הבא: רגיש היה הגאון לקור ולרוח. בימי ילדותו הובילתו אמו לבית רבו עטוף במעילים ובשמיות לכל יצטנן חלילה. **לימים**, גלה הגאון לסיביר, ארץ הכפור והשלג, ולא עוד אלא שבאחד הפעמים כפו שומרי המחנה על רבי יחזקאל ועל קבוצתו להסיר את נעליהם ואת גרביהם ולהלך יחפים בשלג! **נשא** רבי יחזקאל עינו לאביו שבשמים: "אבא. כתבת בתורתך "הכל בידי שמים חוץ מצינים ופחים. אדם חייב לשמור על עצמו ואם לאו, יחלה, אבל כאן בסיביר הקרה, אתה יודע כי אין באפשרותי לשמור על עצמי ולפיכך, אתה צריך לשמור עלי". וכך היה. סביבו חלו אנשים במחלות קור חמורות, והוא אף לא הצטנן! זהו כוחה של תפילה.

דף קמ"ב/ב בוקע עצים יסכן במ אלו בעלי גמרא

לומדי גמרא כחוטבי עצים

האריז"ל, כך העיד תלמידו רבי חיים ויטאל, כשהיה לומד גמרא, היה "טורח מאד", כל לימודו היה בדרך של התאמצות וגיעה, ומרוב המאמץ הגדול היתה זיעה ניגרת ממנו. **את הטעם לכך**, גילה האריז"ל בעצמו: הקושינות יסודן מהקליפות, והלימוד בדרך זו משבר הקליפות ומעלה את ניצוץ הקדושה שבהן. **זהו הטעם**, מעיר החיד"א (בספרו "פתח עינים"), שגמרתנו מכנה את לומדי הגמרא כבוקעי עצים. אכן, יש צורך בטורח וגיעה בלימוד הגמרא, לא פחות מאשר בחטיבת עצים...

דף קמ"ב/ב בוקע עצים יסכן במ

"קוטל קנים" - על שום מה?

ביטוי נפוץ הוא 'קטלי קניא' [חוטבי קנים] אודות מי שלא הגיע לדרגת תלמיד חכם. מה מקורו של ביטוי זה? לדעת הגר"א מוילנא (בפירושו למשלי ח/ו), בא ביטוי זה על משקל ביקוע העצים המוזכר בסוגיינתו בהקשר ללימוד תורה. **"בוקע עצים יסכן במ"** פירושו, כי מי שמתאמץ לבקוע עצים, לאסוף ולאגור דברי תורה, יכול אחר כך להתחמם כנגדם. כלומר, תהיה בידו תורה הרבה והוא יוסיף להעמיק בה. ואילו מי שאינו עמל לאגור דברי תורה, אינו אלא קוטל קנים בעלמא, שאין בידו כלום...

דף קמ"ב/ב וטוב לב משתה תמיד

טוב לב משתה תמיד...

גמרתנו אומרת: "כל ימי עני רעים - זה שיש לו אשה רעה, וטוב לב משתה תמיד - זה שיש לו אשה טובה". ניתן להבין שמי שיש לו אשה רעה, ימיו רעים ואילו הנשוי לאשה טובה ימיו טובים, אך כיצד מתקשר הדבר לעניין המשתה?

בסוגיינתו מבואר שהעורך חופה בביתו לבנו הגדול, ולשם כך הוא פינה את ביתו, בכך הוא הקנה לבנו את הבית. בטעם דברי הגמרא, שגם נפסקה להלכה, כותב הרמב"ם (הל' זכיה ומתנה פ"ו הל' ט"ו): "ודברים אלו כהלכה שאין להם טעם הם, ונגעו חכמים בדבר הזה מאומדן הדעת, שמרוב שמחתו ואהבתו גמר והקנהו הבית, שהרי לא שירר בה לעצמו כלום". אולם אם האב לא פינה מהבית את כל חפציו, הבן אינו קונה את הבית, משום שבהשארת החפצים בבית גילה האב, שאין בכוונתו להקנות את הבית לבנו. מעתה, אומר החיד"א, גם העוקר מביתו אך משאיר בו חפצים ואינו מרוקנו לגמרי, גם כן אינו נחשב כמי שעזבו, והוא יכול לשוב אליו עוד לפני שבע השנים שעליהן דיבר האריז"ל.

יתפלל לה' שכל יום ייחשב לו כשנה: תלמידו של ה"חתם סופר", בעל "אמרי אש" (שו"ת י"ד סימן נ"ט), הורה לאחד משומעי לקחו שנאלץ לצאת ממקום מגוריו, כי לא ימתין שבע שנים עד לכניסתו לבית זה פעם נוספת, מאחר שלא מרצונו יצא מהבית ואינו דומה למי שעקר מביתו מרצונו, אך מכל מקום יתעכב שבעה ימים מלחזור אל הבית, ויתפלל לה' שכל יום ייחשב לו כשנה "ושומע תפלה ישמע תפלתו ולא יאונה לו כל רע".

למי מבין הקוראים שמהסס לחזור לדירתו לאחר קריאת מאמר זה, נציין את דברי בנו של ה"דברי חיים" מצאנז, בעל ה"דברי יחזקאל" (בליקוטים שבסוף הספר דף קכ"ו), כי דברים אלו אינם בשם האריז"ל, שכן, בספר הגלגולים הישן, לא היו אלא ל"ה פרקים, ואחר כך הוסיפו פרק נוסף מליקוטים ואין ידוע בבירור ממי הם. אף שמסתמא מגדולי ישראל הם, כותב ה"דברי יחזקאל", "אפשר שלא אמרו כן רק ליחזי סגולה ולבעלי נפש, כי יש דברים שאינם מזיק להמון, ואינו דבר המוזכר ב"שולחן ערוך" לכל ישראל" [וע"ע בספר "שמירת הגוף והנפש" סימן ר"ג שהביא דעות האחרונים בעניין זה].

דף קמ"ב/ב אחין השותפין...

חלוקת ירושות לקרובים - מי נחשב "קרוב"?

לא בכל יום אדם מקבל הודעה שקרובו עתיר הנכסים הלך לעולמו תוך שהוא מותיר על שולחנו צוואה שלאחר מותו יחלקו את נכסיו בין כל קרוביו. כאשר הדבר אכן מתרחש, נעורים כל אלו אשר שארית דם קורבה אל הנפטר זורם בעורקיהם ומתאמצים להכליל במעגל קרובי משפחתו הנאמנים. עשרות דיני תורה מעין אלו התנהלו בקול רעש גדול במקרים שונים, כך, מספר ה"חתם סופר" (שו"ת ח"מ סימן קכ"ז) על עשיר אשר צווה: "חמשה מאות זהובים יחולק לעניים קרובי הדרים בק"ק פלוני". באותה קהילת קודש שכנו שארי בשר רבים של הנפטר הדגול, אשר רובם ענו על ההגדרה עניים, אלא שרובם גם היו קרובים-רחוקים של הנפטר. אמנם, בדרך כלל אדם האומר "קרוב", מתכוון לקרובים אשר פסולים לעדות לגבי מחמת קרבתו (ריטב"א לעיל קמ"ג, הובא ב"נימוקי יוסף" ס"ב/א), אולם, ה"חתם סופר" הכריע, שבמקרה זה לא מתקבל על הדעת שהעשיר יצווה סכום כה עצום לאנשים בודדים בלבד, משכך, נפרשה לפניו יריעת קרובים שטענו לכתר ועתה היה עליו לקבוע מי מקרוביו הרחוקים של העשיר עדיין יכול להחשב כ"קרוב".

העשיר יפצה את קרוביו העניים שסבלו עבירו את עוון אבותיהם: לבסוף כותב ה"חתם סופר", כי כל אלו אשר הם צאצאי הסבא רבה רבה של הגביר, נחשבים קרוביו, היינו: דור חמישי. מדוע? שכן, הפסוק אומר "פוקד עוון אבות על בנים [דור שני] ועל בני בנים [שלישי] על שילשים [רביעי] ועל ריביעים [חמישי]", הדורות הבאים, עד הדור החמישי פורעים את עוונות מייסד המשפחה. אם כן, עשיר זה שחי בנעימים ולא סבל בעבור הסב, מן הראוי שיפצה את אלו שסבלו עבירו והניחו לו לחיות בשלוה...

דין תורה על שפת הים הבלטי: בשנת תרס"ו התקיים בריגה דין תורה מסובך על אודות ירושתו העתירה של גביר בשם ר' ישעיה ברלין. באחד מסעיפי הצוואה שהותיר אחריו נאמר, כי יש ליתן סכום מסויים לכל "שאר בשר" שלו. כמובן שקופצים רבים היו על סעיף זה. כאן היתה השאלה מיהו "שאר בשר". אחיו ובניו טענו כי הם בלבד שארי בשר, ואילו הקרובים מהמשפחה המורחבת טענו כי גם הם בכלל זה. הוסכם על בורות. הקרובים-קרובים בחרו ברבי יוסף רוזין, בעל "צפנת פענח", הרואצובי. הקרובים-הרחוקים בחרו ברבי חיים מברסק. שניהם בחרו כשלישי מוסכם ברבי חיים עוזר גרודזינסקי. הדיון התקיים בקיץ בעיר דובלן הסמוכה לריגה שעל שפת הים הבלטי.

עשרות סיפורים סופרו אז על דין תורה זה ועל הויכוחים הסוערים שחלפו בו בין ענקי הדור הללו. לגופו של דיון, הביע רבי חיים עוזר גרודזינסקי את דעתו ששאר בשר נחשב עד דור רביעי. לדעתו הצטרף רבי חיים מברסק, והרואצובי בטל דעתו לדעת הרוב.

נסא דברכתא

מעומקא דליבא
נשגר בזאת ברכת מזל טוב
לרגל השמחה השרויה במעונם של
הרבנים מגידי השיעורים מבית מדרשנו

הרה"ג משה פוליאס שליט"א
ביהכ"נ צא"רמות פולין - ירושלים
לרגל נישואי הבן

הרה"ג שרגא פישוהף שליט"א
בנק לאומי - תל אביב
לרגל הולדת הבן

בברכת התורה ולומדיה
מאורות הדף היומי

מאורות

הדף היומי

ציון רבי שמעון בן יוחאי זי"א

הננו להודיע לציבור העולים לשבות באתרא קדישא - מירון, כי בשבתות קודש הבעל"ט ימסרו

שיעורי הדף היומי

מפי מגידי השיעורים הרבנים הגאונים:

פ"ר שמות: הרב יוסף טרום. פ"ר וארא: הרב אשר אוסטר. פ"ר בא: הרב צבי הוכלר. פ"ר בשלח: הרב צבי סתי

שב"ק אח"צ

ליל שבת

בציון הרשב"י-בשטיבל (מפסת בתים) בשעה 15:30

בציון הרשב"י-בשטיבל (מפסת בתים) בשעה 21:30

כמקור לדעתו ציטט רבי חיים עוזר "נימוקי יוסף", בו מבואר כך גם כן. הרב משה מאיר ישר, מספר הסיפור (בספרו "החפץ חיים חייו ופעלו" חלק ב' עמוד 792) משער, שהכוונה לנימוקי יוסף בסוגייתנו. **במשנתנו מבואר:** "אחין השותפין שנפל אחד מהן לאומנות - נפל לאמצע". כלומר: אדם שמונה על ידי המלך למשרה נושאת רווח, צריך לחלוק ברווחים עם ה"אחין השותפין", כאשר המשרה באה לו בשל בית אביו ולא משום עצמו [כל עוד לא חולקה הירושה]. והנה, כותב ה"נימוקי יוסף", כי לדעתו אין הכוונה לאחים בלבד, אלא "ומסתמא מיקרי אחים שותפים עד **שלושה דורות**, כדאיתא בבראשית רבה (פרשה כ"א מדרש כ"ג) אם תשקור לי ולניני ולנכדי, אמר ר"א עד כאן לאחין השותפין" (וראה גם ירשלמי בפרקין הל' ג'). כלומר: קורבת האחוה נשמרת גם אצל בניהם וגם אצל בני בניהם - שלישי שבשלישי שהם דור רביעי מאבי הסב [אולם, הרא"ש גורס "האחים והשותפין". לדבריו גם אם אין ביניהם קורבה, תקף דין זה, וכך נפסק להלכה ב"שולחן ערוך" חו"מ סימן קע"ז סעיף א']. הרב ישר מעיר שגם פסוק מפורש מורה ששאר בשר נמשך גם אחרי בני דודים. בפסוק (ויקרא כה/מח-מט) נאמר לגבי גאולת קרובים: "אחרי נמכר גאולה תהיה לו אחד מאחיו יגאלנו. או דודו או בן דודו יגאלנו או משאר בשרו". הרי ששאר בשרו הוא הלאה מאח, דוד ובן דוד.

דף קמו/א מעשה באדם אחד

חוש הריח חיוני לנשים ולא לגברים!

מספר סוגיות בתלמוד ותשובות רבות של רבותינו הראשונים והאחרונים עוסקות בסוגיית גילוי מום אצל בן הזוג לאחר הנישואין, שבעקבות גילוי ניתן לדרוש גירושין והבעל אף פטור ממתן כתובה. ובכן, משנה מפורשת (כתובות ע"ב, ע"ב/ב, קידושין נ"א) קובעת ומגדירה: "כל המומין הפוסלין ככהנים פוסלין בנשים". בנושא זה רבו השיטות אם דווקא מומים אלו, של כהנים, הם הפוסלים ותו לא. מדברי הרשב"ם בסוגייתנו למדו בעל ה"חוות יאיר" (סימן ר"כ) וה"תורת חסד" (ח"ב סימן ל"ה) על מום נוסף. סוגייתנו מספרת שאדם חשד באשתו שהיא "תתרנית" - בעלת חוש ריח פגום וכדי לבדוק זאת, בעלה עקב אחריה לתוך חורבה כשצנון מוסתר בגלימתו, וכאשר שאל אותה שאלות שנועדו לעמוד על טיבו של חוש הריח שלה, הוא נוכח לחרדתו שחוש זה אינו קיים אצלה כלל. הרשב"ם מבאר שמטרת הבעל היתה לגרשה בלא מתן כתובה, שכן, הנושא אשה ולאחר מכן מגלה בה מום משמעותי, רשאי לגרשה ללא כתובה. והנה, מום ה"תתרנות" אינו מוכר כמום לגבי כהנים, ובכל זאת הרשב"ם מחשיבו כמום לגבי נישואין.

האשה זקוקה לחוש הריח כדי שלא תקדיח את תבשילה: אלא שבעל ה"חוות יאיר" מבהיר, כי העדר חוש הריח נחשב כמום אצל אשה בלבד ולא אצל האיש. שכן, הבעל מצפה שאשתו תכין תבשילים, ובהעדר חוש ריח אין היא יכולה להבחין אם המאכל נשרף, או עשן. מאחר שמום זה אינו שרשי, כי אם עקב סיבה זו, היו שהסתפקו מה דינה של אשה עשירה שממנת מכיסה תשלום למבשלות מומחיות, הגם אותה רשאי הבעל לגרשה ללא מתן כתובה, או שמא באופן זה היותר "תתרנית" אינו נחשב מום? (פ"ד ר"ח ח"ח עמ רס"א). [יש לציין כי הרמב"ן בסוגייתנו סובר שתתרנית אינו נחשב למום, ומפרש שהנידון בסוגייתנו לא היה למטרת גירושין, ועיי' ב"בית שמואל" אבהע"ז סימן צ' ס"ק כ"ב]. **חתן שביקש לבטל שידוך עקב חוטם ארוך מעט:** מקרה מעניין התגלגל לפני שנים רבות אל שולחנו של בעל "חוות יאיר". בחור בא בברית האירוסין, כמנהגם באותם ימים, עם בת עיירה מרוחקת, שנשדכה לו על ידי שדכן שהפליג במעלותיה, ומתוך ידיעה מוטעית שחותנו לעתיד הוא גביר גדול, הסכים החתן לשידוך. לאחר שנודע לחתן כי תקוותו התבדו, וחותנו אינו עשיר כה מופלג, הוא חיפש כל טענה אפשרית שעל ידה יוכל לבטל את השידוך, ובד בבד לא לשלם את דמי הקנס המושגים על מבטל שידוך ללא עילה מוצדקת. לאחר מחשבה מעמיקה טען החתן כי נודע לו שחוטמה של המשודכת משתרבב הרחק מעבר לפניו, וממילא הוא רשאי לבטל את השידוך, מטעם מום זה. אך ה"חוות יאיר" פטר את דבריו בביטול, תוך שהוא קובע, כי כל דבר מה חריג מעט אשר רוב העולם אינו מקפיד עליו, אינו נחשב למום.

מבאר בעל ה"בן יהודיע" (בסוגייתנו) בדרך צחות, כי עיתים יבוא אדם לביתו מעבודתו, ילגום מעט משקה וירדם קמעא מחמת מלאכתו והמשקה. אם אין לב בני ביתו עליו, לא ימתינו לו עם ארוחתו. אולם, אם טובים הם עמו, ימתינו עד שיקום משנתו ויגישו לפניו את מאכליו. זהו, איפוא, "טוב לב - משתה תמיד"...

שיעור חדש בהוד השרון

הננו להודיע על פתיחת שיעור חדש בדף היומי **בביהכ"נ בית אל** רח' שח"ל (שכונת גיל עמל) בשעה 18:45

מפי מגיד השיעור הרה"ג **יהודה לוגסי** שליט"א תפילת ערבית לאחר השיעור

לעילוי נשמת הרה"ך **שלמה בירנברג** ז"ל ב"ר אלימלך ז"ל נלב"ע כ"ח בטבת תשל"ה ומרת **שושנה רייזל בירנברג** ע"ה ב"ר שלמה ז"ל נלב"ע ב' בטבת תשנ"ו **תנצב"ה**

הונצחו ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת מרת **הינדא פרומר** ע"ה ב"ר אלכסנדר אפרים ז"ל נלב"ע כ"ט בטבת תש"ס **תנצב"ה**

הונצחה ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת הרה"ר **יוסף רוזינגר** ז"ל ב"ר אברהם שמשון ז"ל נלב"ע כ"ה בשבט תשס"ב ומרת **חנה (הלן) רוזינגר** ע"ה ב"ר אהרן ז"ל נלב"ע כ"ח בטבת תשס"ב **תנצב"ה**

הונצחו ע"י נכדם הרה"ר **דבריגה** שיח'י

ברכות ל-7,500 הלומדים הקבועים בספר "ותן חלקנו"

המסיימים בס"ד בחודש שבט את לימוד משניות "סדר מועד" ומתחילים בלימוד משניות "סדר נשים" **יהודי יקר! משנה אחת ליום, גם אתה יכול - "ותן חלקנו", לכל יהודי! ההזדמנות שלך להצטרף!**

ספר לימוד יומי בהיר וקל, ללימוד יומי לפי תכנית חדשית, המיועד לניצול זמן וללימוד יומי של משנה, הלכה ואגדות חז"ל עם ביאור מיוחד מרבני "מאורות".

ותן חלקנו

להזמנות חייג עכשיו: 1700-500-151